

LTEDu אדם וסביבה :

תכנית חקר אקולוגי של תלמידי השותפות לקיימות אזורית

רציונאל

אנו חיים במרחב עשיר ומגוון בערכי טבע ונוף. בתחום השותפות לקיימות אזורית נמצאים בתי גידול ייחודיים מחוץ הים, דרך רכסי הכורכר, אדמות החמרה, שלוליות חורף, נחלים ומעיינות, שטחי בתי חורש. לצד ערכי הטבע והמגוון הביולוגי, נמצאים יישובים, תשתיות בינוי ותחבורה, חקלאות ומגוון פעילויות אנושיות המשפיעות על המערכות האקולוגיות. לעיתים אף מתעוררים קונפליקטים ביניהם.

מציאת האיזון המאפשר פיתוח בר קיימא, תוך שמירה על משאבי הטבע, היא אתגר מורכב. לשם כך על תושבי המרחב להכיר את ערכי הטבע, להיות מודעים להשפעת האדם, לפתח חשיבה ביקורתית ולפעול באופן מושכל למציאת פתרונות ויישומם.

תכנית חינוכית זו מיועדת לתלמידי כיתות ד' ומעלה ומטרתה לאפשר הכרה של ערכי הטבע והשפעת האדם באמצעות חקר וניטור מתמשכים. איסוף הנתונים, לצד חקר והתעמקות בתופעה נבחרת או בקונפליקט אדם וסביבה, יובילו את התלמידים להבנת הבעיה, לחשיבה יצירתית ומעמיקה, לגיבוש עמדות ולעשייה למען סביבתם.

תהליך חינוכי זה יסייע בפיתוח זיקה של המשתתפים לסביבה הקרובה, יעורר בהם מעורבות ומחויבות וייתן להם כלים לאזרחות פעילה, לצד הבנה והתנסות בפעילות חקר ובתהליכי חשיבה מדעיים. ביצוע פרויקט מקדם קיימות הוא בסיס חיוני למתן כלים לאקטיביזם ולתחושת ההצלחה ביכולת האזרחית שלנו לפעול ולהשפיע.

קבוצות היעד :

תלמידי יסודי וחטיבות ביניים של בתי ספר במרחב השותפות לקיימות אזורית.

מטרות עיקריות:

1. היכרות עם מרכיבי הסביבה הקרובה והמגוון הביולוגי שלה, בהקשר להשפעת האדם.
2. פיתוח ראייה מערכתית והבנת תפקוד המערכת האקולוגית כמכלול שלם.
3. פיתוח מיומנויות חקר מדעיות, באמצעות התנסות אותנטית במחקר אקולוגי.
4. יצירת זיקה מקומית, תחושת אחריות ומעורבות פעילה למען הסביבה.

עקרונות התכנית ומהלך הפעילות:

- התכנית היא תכנית שנתית בהנחיית מורה מוביל.
- התוכנית דורשת פעילות הכנה המשותפת למורה ולמדריך מצוות רמת הנדיב, לבחירת אתר החקר הקרוב לבית הספר ולימוד סוגיה נבחרת הרלוונטית למקום. בשלב ההכנה יש לבנות תכנית מפורטת עם לוחות זמנים על בסיס ההצעה שבהמשך, וכן לתאם את תחומי האחריות של המורה ותחומי האחריות של מדריך רמת הנדיב.
- מדריך מצוות רמת הנדיב ינחה את מפגשי החקר בשדה. מדריך זה ילווה את המורה ויתמוך במידת הצורך בהכנה ולאורך התוכנית.
- התכנית כוללת לפחות עשרה מפגשי פעילות: חמישה מפגשים בהנחיית מדריך מרמת הנדיב, משולבים עם חמישה מפגשים או יותר בהנחיית המורה. משך הזמן המומלץ למפגשים בהנחיית המדריך: שעות-שלוש, למפגשים בהנחיית המורה: שיעור כפול.
- לסיכום התוכנית ייערך יום שיא מסכם -יריד תוצרים, בו יציגו התלמידים את תוצרי החקר שלהם ואת העשייה הסביבתית/פרויקט מקדם קיימות אותם יזמו בסוגיה בה פעלו.
- בנוסף, קיימת אפשרות של שילוב סיור ופעילות ברמת הנדיב (בתשלום נפרד), כחלק ממהלך התכנית.
- המפגשים יכללו: יציאה לשטח הסמוך לביה"ס שייבחר לפעילות החקר, היכרות מעמיקה עם מרכיבי השטח והמגוון הביולוגי, תכנון וביצוע חקר אקולוגי בשדה (בהקשר לנושא אדם-טבע-סביבה), מדידות ואיסוף נתונים, סיכום, ניתוח והצגת הממצאים, עבודה על תוצרים להצגה ביריד המסכם ברמת הנדיב ותכנון וביצוע פרויקט מקדם קיימות ותורם לסביבה, הרלוונטי לחקר.

מודל התוכנית:

חקר מדעי בכלל וחקר אקולוגי בפרט, הם פעילות מתמשכת הכוללת שלבים רבים בתהליך החקר המדעי. יש להקנות לתלמידים את שלבי החקר ולהנחותם באופן אישי עם התקדמותם בחקר האישי שלהם. לתהליך החקר יש תוצאות ומסקנות אותן יש לגבש ולשאוף ליישם. עבודות החקר הן קבוצתיות, אי לכך לחשיפת הנושאים וההתקדמות בחקר לשאר הקבוצות (למידת עמיתים) – יש חשיבות בתרומה לראייה המערכתית. לתהליך החקר יש להוסיף עשייה למען הסביבה. כל אלו מוצגים במודל הכללי שלהלן.

<ul style="list-style-type: none">• הכרת התוכנית והמקום• הבנה מהו חקר והכרת שלבי החקר• קבלת השראה לעשייה מקדמת קיימות והובלת שינוי	יצירת מוכנות
<ul style="list-style-type: none">• סיור חשיפה למקום, הכרת מגוון ביולוגי, סוגיות אדם סביבה• בחירת נושא, ניסוח שאלות חקר ותכנון כלי מחקר• חשיפת החקר לשאר הקבוצות	תכנון חקר
<ul style="list-style-type: none">• איסוף נתונים ראשוני, עיבוד והסקת מסקנות מהסיור• העמקת החקר וגיבוש המשך איסוף נתונים• חשיפת החקר לשאר הקבוצות	איסוף נתונים
<ul style="list-style-type: none">• עיבוד נתונים, ניתוח והסקת מסקנות, גיבוש המלצות• חשיפת החקר לשאר הקבוצות	סיכום חקר
<ul style="list-style-type: none">• תכנון פרויקט מקדם קיימות המתקשר לסוגייה ולתוצאות החקר• ביצוע עשייה למען הסביבה	עשייה למען הסביבה
<ul style="list-style-type: none">• היערכות ליום שיא - הכנת תוצר, הצגה• סיכום אישי וקבוצתי לתוכנית	סיכום תהליך